

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 9

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

KREDIT-MODUL TIZIMIDA MUSTAQIL TA'LIM TOPSHIRIQLARINING MAZMUNI, MURAKKABLIGI VA O'QUV YUKLAMASIGA MUVOFIQLIGI

Qo'ldashev Shavkatjon Qudratjon o'g'li

Xalqaro Nordik universiteti, stajyor-tadqiqotchi.

e-mail: Shavkatjonqoldashev071@gmail.com **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0004-5469-7154>

Annotatsiya.

Mazkur maqolada kredit-modul tizimida talabalarning mustaqil ta'lim topshiriqlarini loyihalash muammosi pedagogik-metodik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor topshiriq mazmunining kutilayotgan ta'lim natijalariga mosligi, kognitiv murakkablik darajasi va uni bajarishga sarflanadigan vaqtning fan krediti bilan uyg'unligiga qaratiladi. Tadqiqotda normativ hujjatlar, ECTS yondashuvi, konstruktiv muvofiqlik va taksonomik yondashuvlar asosida mustaqil ta'lim topshiriqlarini baholash mezonlari ishlab chiqilgan. Tahlil natijasida topshiriqlar sonini mexanik ravishda belgilash o'rniga ta'lim natijasi, topshiriq mazmuni, kognitiv murakkablik, vaqt sarfi va kredit yuklamasini o'zaro bog'liq holda rejalashtirish zarurligi asoslangan. Taklif etilgan yondashuv topshiriqlarning real o'quv yuklamasini aniqlash, mavjud nomutanosibliklarni qayta ko'rib chiqish va mustaqil ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: kredit-modul tizimi, mustaqil ta'lim, o'quv yuklamasi, kognitiv murakkablik, ta'lim natijasi, ECTS, Bloom taksonomiyasi, topshiriq dizayni.

СОДЕРЖАНИЕ, СЛОЖНОСТЬ И СООТВЕТСТВИЕ УЧЕБНОЙ НАГРУЗКЕ ЗАДАНИЙ ДЛЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЕ

Кулдашев Шавкатжон Кудратжон угли

Международный университет Нордик, стажёр-исследователь.

Аннотация.

В статье с педагогико-методической точки зрения анализируется проблема проектирования заданий для самостоятельной работы студентов в условиях кредитно-модульной системы. Основное внимание уделяется соответствию содержания заданий ожидаемым результатам обучения, уровню их когнитивной сложности, а также соотношению времени, необходимого для их выполнения, с кредитной нагрузкой дисциплины. На основе нормативных документов, подхода ECTS, принципа конструктивного согласования и таксономического подхода разработаны критерии оценки заданий для самостоятельного обучения. В результате анализа обоснована необходимость отказа от механического определения количества заданий в пользу взаимосвязанного планирования результатов обучения, содержания заданий, когнитивной сложности, временных затрат и кредитной нагрузки. Предлагаемый подход позволяет определять реальную учебную нагрузку, пересматривать существующие диспропорции и повышать эффективность самостоятельной работы студентов.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, самостоятельное обучение, учебная нагрузка, когнитивная сложность, результат обучения, ECTS, таксономия Блума, проектирование заданий.

CONTENT, COMPLEXITY AND ALIGNMENT OF INDEPENDENT LEARNING ASSIGNMENTS WITH THE ACADEMIC WORKLOAD IN THE CREDIT-MODULE SYSTEM

Qo'ldashev Shavkatjon Qudratjon o'g'li

Nordic International University, Trainee Researcher.

Abstract.

This article analyzes the problem of designing students' independent learning assignments within the credit-module system from a pedagogical and methodological perspective. Particular attention is paid to the alignment of assignment content with expected learning outcomes, the level of cognitive complexity, and the correspondence between the time required to complete assignments and the credit workload of the course. Based on regulatory documents, the ECTS approach, constructive alignment, and taxonomic approaches, criteria for evaluating independent learning assignments were developed. The analysis demonstrates the need to move beyond mechanically determining the number of assignments and instead plan learning outcomes, assignment content, cognitive complexity, time requirements, and credit workload in an

interconnected manner. The proposed approach contributes to determining the actual student workload, identifying and revising existing imbalances, and improving the effectiveness of independent learning.

Keywords: credit-module system, independent learning, student workload, cognitive complexity, learning outcomes, ECTS, Bloom's taxonomy, assignment design.

Kirish. Oliy ta'limda kredit-modul tizimining joriy etilishi ta'lim jarayonini auditoriya mashg'ulotlari bilan cheklamasdan, talabning mustaqil faoliyatini ham aniq rejalashtirishni talab etmoqda. O'zbekiston Respublikasining 2030-yilgacha oliy ta'limni rivojlantirish konsepsiyasida ta'lim sifatini oshirish, ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy etish hamda ta'lim oluvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan [1].

Kredit-modul tizimiga o'tishning normativ asosi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda 824-son qarori bilan mustahkamlandi. Mazkur hujjatda 1 kredit o'rtacha 25–30 akademik soatlik o'quv yuklamasiga teng ekani, bakalavriatda umumiy yuklamaning 50–60 foizi mustaqil ishga ajratilishi belgilangan [2]. Demak, mustaqil ta'lim kredit-modul tizimining qo'shimcha qismi emas, balki talabning umumiy o'quv yuklamasining tarkibiy komponentidir.

Biroq mustaqil ta'limga soat ajratishning o'zi yetarli emas. Muhim masala — ushbu vaqt doirasida berilayotgan topshiriqlarning mazmuni, murakkabligi va real bajarilish vaqtining o'zaro mosligidir. Bir xil hajmdagi topshiriqlar turlicha kognitiv faoliyatni talab qilishi sababli talaba uchun bir xil vaqt yuklamasini hosil qilmaydi. Shu sababli mustaqil ta'limni topshiriqlar soni orqali emas, balki ta'lim natijasi, kognitiv murakkablik va real vaqt sarfi bilan bog'liq holda baholash zarur.

Tadqiqotning maqsadi — kredit-modul tizimida mustaqil ta'lim topshiriqlarining mazmuni va kognitiv murakkabligini tahlil qilish, ularni bajarishga sarflanadigan vaqtning fan krediti bilan muvofiqligini asoslash hamda topshiriqlarni loyihalashning metodik yo'llarini taklif etish. Tadqiqotning obyekti — kredit-modul tizimidagi mustaqil ta'lim jarayoni; predmeti — topshiriq mazmuni, kognitiv murakkablik va vaqt yuklamasining o'zaro muvofiqligi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

ECTS Users' Guide kreditni talabning belgilangan ta'lim natijalariga erishishi uchun sarflaydigan umumiy o'quv yuklamasi bilan bog'laydi. Ushbu yondashuvda mustaqil ta'lim ham umumiy yuklamaning tarkibiy qismi sifatida qaraladi [5]. Shundan kelib chiqib, topshiriqlarni loyihalashda ularning soni emas, talab qilinadigan real mehnat hajmi ham e'tiborga olinishi kerak.

J. Biggsning konstruktiv muvofiqlik konsepsiyasi ta'lim natijasi, o'quv faoliyati va baholashning o'zaro uyg'unligini ta'lim sifatining muhim sharti sifatida belgilaydi [6]. Bu yondashuv mustaqil ta'lim topshirig'ini alohida vazifa sifatida emas, balki kutilayotgan natijaga olib boruvchi faoliyat sifatida loyihalash imkonini beradi.

Anderson va Krathwohl takomillashtirgan Bloom taksonomiyasida kognitiv faoliyat eslab qolish, tushunish, qo'llash, tahlil qilish, baholash va yaratish darajalarida ifodalanadi [7]. Mazkur tasnif topshiriq murakkabligini uning matn hajmidan ko'ra talab qilinadigan fikrlash darajasi asosida baholashga imkon beradi. Kember esa talabalar yuklamasi vaqt bilan birga topshiriqning mazmuni va qiyinchilik darajasiga ham bog'liqligini ko'rsatadi [8]. So'nggi tadqiqotlarda ham ECTS krediti, real o'qish vaqti va talabalar tomonidan seziladigan yuklama o'rtasidagi bog'liqlik muhimligi ta'kidlangan [9; 10].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mustaqil ta'limni tashkil etish masalasi o'rganilgan bo'lsa-da, topshiriqning mazmuni, kognitiv murakkabligi va real vaqt sarfini fan krediti bilan yagona mezon asosida baholash masalasi yetarlicha tizimlashtirilmagan. Mazkur tadqiqot ana shu bo'shliqni metodik jihatdan to'ldirishga qaratildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda hujjatlarni tahlil qilish, taqqoslash, pedagogik kuzatish va ekspert baholash usullaridan foydalanildi. Mustaqil ta'lim topshiriqlari uch mezon asosida baholandi: mazmuniy muvofiqlik, kognitiv murakkablik va vaqt yuklamasi. Mazmuniy muvofiqlik fan sillabusi va kutilayotgan ta'lim natijalari bilan, kognitiv murakkablik Bloom taksonomiyasi bilan, vaqt yuklamasi esa topshiriqni bajarishga ketadigan rejalashtirilgan va real vaqtga taqqoslash orqali aniqlandi [2; 5–8].

Mazkur mezonlar topshiriqning kredit yuklamasiga muvofiqligini kompleks baholash uchun birlashtirildi. Muvofiqlik ko'rsatkichi $K = Tr / Tp \times 100$ formula orqali ifodalanadi; bunda Tr — real vaqt, Tp — rejalashtirilgan vaqt. Ko'rsatkich 100 foizga yaqinlashgani sari rejalashtirilgan va real vaqt o'rtasidagi moslik ortadi.

TADQIQOT NATIJALARI VA TAHLILI

Tahlil natijasida mustaqil ta'lim topshirig'ining metodik sifati uch o'zaro bog'liq parametr orqali aniqlanishi asoslandi. Birinchi parametr — topshiriqning kutilayotgan ta'lim natijasiga mosligi; ikkinchisi — talab qilinadigan kognitiv faoliyat darajasi; uchinchi — topshiriqni bajarishga sarflanadigan vaqtning fan krediti doirasidagi yuklamaga mosligi.

1-Jadval Topshiriqning ko'rsatkichlari va baholash mazmuni

Mezon	Aniqlanadigan ko'rsatkich	Baholash mazmuni
Mazmuniy muvofiqlik	Ta'lim natijasiga moslik	Topshiriq belgilangan natijani shakllantiradimi?

Kognitiv murakkablik	Fikrlash darajasi	Eslashdan yaratishgacha bo'lgan daraja
Vaqt yuklamasi	Real vaqt sarfi	Rejalashtirilgan vaqt bilan taqqoslanadi

Jadvaldan ko'rinadiki, topshiriqning tashqi hajmi uning real yuklamasini to'liq ifodalamaydi. Ma'lumotni qayta bayon qilishga qaratilgan vazifa bilan tahlil, baholash yoki yangi mahsulot yaratishni talab qiladigan vazifa bir xil hajmda bo'lsa ham, ularning kognitiv va vaqt yuklamasi farq qiladi. Shuning uchun mustaqil ta'limni rejalashtirishda topshiriq soni bilan bir qatorda murakkablik va vaqt sig'imi ham hisobga olinishi kerak.

Kognitiv murakkablikni amaliy baholashda topshiriqlarning yuqori darajadagi faoliyatga bosqichma-bosqich o'tishi kuzatiladi. Quyidagi jadval topshiriqni loyihalashda foydalaniladigan namunaviy vaqt intervallarini ko'rsatadi; ular qat'iy norma emas, balki fan xususiyatiga ko'ra ekspert baholashi bilan aniqlashtiriladigan metodik mezondir.

2-Jadval Topshiriqlarning turlari va ajratilgan vaqt

Kognitiv daraja	Topshiriq turi	Namunaviy vaqt
Eslab qolish	Ta'rif, tushuncha, fakti qayta tiklash	0,5–1 soat
Tushunish	Mazmunni izohlash va sharhlash	1–2 soat
Qo'llash	Bilimni amaliy vaziyatda qo'llash	2–3 soat
Tahlil	Taqqoslash, sabab-oqibatni aniqlash	3–4 soat
Baholash	Dalillash va asoslangan xulosa	3–5 soat
Yaratish	Loyiha, metodik mahsulot yoki yangi yechim	5–8 soat

Kredit yuklamasi bilan bog'liqlikni aniqlashda 1 kreditning 25–30 akademik soatlik umumiy yuklamaga tengligi asos qilib olinadi [2; 5]. Masalan, 5 kreditli fan uchun umumiy yuklama 125–150 soatni tashkil etadi. Mustaqil ish ulushi 50–60 foiz bo'lganda, mustaqil faoliyatga 62,5–90 soat oralig'idagi vaqt to'g'ri keladi. Shunday ekan, shu fan doirasidagi topshiriqlar yig'indisi ham mazkur vaqt imkoniyatiga moslashtirilishi kerak [2].

Natijada topshiriqlarni baholashda "topshiriq soni" mezonidan "ta'lim natijasi – mazmun – kognitiv murakkablik – vaqt – kredit" kompleks mezoniga o'tish taklif qilindi. Bu yondashuvda topshiriqning metodik qiymati uning miqdori bilan emas, balki kutilayotgan natijaga qo'shadigan hissasi va buning uchun talab qilinadigan real vaqt bilan belgilanadi.

MUSTAQIL TA'LIM TOPSHIRIQLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Tahlil asosida mustaqil ta'lim topshiriqlarini loyihalashning quyidagi ketma-ketligi taklif etiladi: avvalo, kutilayotgan ta'lim natijasi belgilanadi; keyin unga mos mazmun tanlanadi; topshiriqning kognitiv darajasi aniqlanadi; bajarilish vaqti rejalashtiriladi; topshiriqlar yig'indisi fan krediti bilan muvofiqlashtiriladi; semestr yakunida rejalashtirilgan va real vaqt qayta taqqoslanadi.

3-jadval Topshiriqning bosqichlari vanazorat savollari

Bosqich	Asosiy harakat	Nazorat savoli
1. Natijani belgilash	Bilim, ko'nikma yoki kompetensiyani aniqlash	Talaba nimani egallashi kerak?
2. Mazmunni tanlash	Natijaga mos topshiriq ishlab chiqish	Topshiriq natijaga xizmat qiladimi?
3. Murakkablikni aniqlash	Bloom darajasini belgilash	Qanday fikrlash talab etiladi?
4. Vaqtni rejalashtirish	Bajarish vaqtini baholash	Topshiriq qancha vaqt oladi?
5. Kredit bilan moslashtirish	Umumiy yuklamani taqqoslash	Yuklama kreditga mosmi?
6. Qayta baholash	Real vaqt va natijani tahlil qilish	Nomutanosiblik bormi?

Ushbu ketma-ketlikning asosiy afzalligi topshiriqlarni kredit hajmidan kelib chiqib, mexanik ravishda ko'paytirishning oldini olishidir. Har bir topshiriq aniq ta'lim natijasiga xizmat qilishi, kognitiv jihatdan asoslangan bo'lishi va real vaqt imkoniyati bilan muvofiqlashtirilishi kerak. Rejalashtirilgan va amalda sarflangan vaqt o'rtasidagi farq muntazam tahlil qilinsa, semestrning keyingi bosqichida topshiriqlarning mazmuni yoki murakkabligini qayta ko'rib chiqish mumkin.

XULOSA

Tadqiqot natijasida kredit-modul tizimida mustaqil ta'lim topshiriqlarini samarali loyihalash uchun uchta asosiy mezon — mazmuniy muvofiqlik, kognitiv murakkablik va vaqt yuklamasini — fan krediti hamda kutilayotgan ta'lim

natijalari bilan birgalikda baholash zarurligi asoslandi. Mustaqil ta'lim topshirig'i miqdoriy birlik emas, balki ta'lim natijasi, intellektual faoliyat va vaqt resurslarini birlashtiruvchi metodik birlik sifatida qaralishi lozim.

Amaliy jihatdan har bir topshiriq uchun kutilayotgan natija, kognitiv daraja va taxminiy bajarilish vaqtini ko'rsatish; topshiriqlar yig'indisini fan krediti bilan muvofiqlashtirish; semestr yakunida real vaqt sarfini tahlil qilish tavsiya etiladi. Mazkur yondashuv talabning o'quv yuklamasini muvozanatlashtirish va mustaqil ta'limning natijadorligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni // *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*. – URL: <https://www.lex.uz/uz/doc-passport/4545884> (LEX.UZ)
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrdagi 824-son "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori. 1-ilova: *Oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to'g'risida Nizom* // *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*. – URL: <https://lex.uz/docs/-5193564> (Jlekc)
3. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi O'RQ-637-son "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni // *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*. – URL: <https://lex.uz/docs/-5013007> (LEX.UZ)
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 24-dekabrdagi PQ-60-son "Davlat oliy ta'lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv mustaqilligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori // *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*. – URL: <https://lex.uz/docs/-5793261> (LEX.UZ)
5. European Commission. *ECTS Users' Guide 2015*. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. – 105 p. – ISBN 978-92-79-43562-1. – DOI: 10.2766/87592. – URL: <https://doi.org/10.2766/87592> (DOI)
6. Biggs J. Enhancing Teaching through Constructive Alignment // *Higher Education*. – 1996. – Vol. 32. – P. 347–364. – DOI: 10.1007/BF00138871. – URL: <https://doi.org/10.1007/BF00138871> (DOI)
7. Anderson L. W., Krathwohl D. R. (eds.). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. – New York: Longman, 2001. – 352 p. – ISBN 978-0-321-08405-7. – URL: <https://books.google.com/books?id=bcQIAQAIAAJ> (Google Books)
8. Kember D. Interpreting Student Workload and the Factors Which Shape Students' Perceptions of Their Workload // *Studies in Higher Education*. – 2004. – Vol. 29, No. 2. – P. 165–184. – DOI: 10.1080/0307507042000190778. – URL: <https://doi.org/10.1080/0307507042000190778> (Taylor & Francis Online)
9. Impola J. The Relationship of ECTS Credits with Study Time, Workload, and Achievement in Higher Education // *European Education*. – 2025. – Vol. 57, No. 4. – P. 279–293. – DOI: 10.1080/10564934.2025.2547918. – URL: <https://doi.org/10.1080/10564934.2025.2547918> (Taylor & Francis Online)
10. Keyes H., Harvey A., Lee E. Expecting Better: Effectively Conveying Time Allocation Expectations to Students // *Studies in Higher Education*. – 2025. – Vol. 50, No. 9. – P. 2085–2096. – DOI: 10.1080/03075079.2024.2411571. – URL: <https://doi.org/10.1080/03075079.2024.2411571> (Taylor & Francis Online)